

Nr 198.

Av herr **Osberg**, *angående uppläggande av en statens fria jordbruksegnahemsfond och en statens fria fiskerifond.*

Vid fjolårets lagtima riksdag väcktes av mig motion nr 196 i andra kammaren, varuti hemställdes om skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning i syfte att upplägga två statsfonder, den ena å 10 miljoner benämnd Statens fria jordbruksegnahemsfond, den andra å 2 miljoner benämnd Statens fria fiskerifond, vars avkastning skulle användas till befrämjande av egnahemsrörelsen för mindre bemedlade å landsbygden samt till stöd åt mindre bemedlade fiskare, vid utövande av deras näring, dels om åstadkommande av för fondernas förstärkande behövlige medel genom anspråktagande av någon del av i framtiden tillkommande vissa stiftelser.

Huvudsyftet med denna min framställning var att söka råda bot mot den rådande avfolkningen från landsbygden.

Uti denna motion framhölls, att allt sedan 1880-talet har en ohäjdad avfolkning ägt rum. Såsom exempel kan anföras, att år 1913 minskades landsbygdens befolkning med 17,217 personer, städernas ökades med 51,608. 1916 minskades landsbygdens befolkning med 17,154, ökning i städerna 61,980 o. s. v.

Dessa förhållanden inverka helt naturligt menligt på hela landets utveckling. Känt är, att städernas befolkning i allt för stor utsträckning rekryteras av landsbygdens befolkning, och att de personer, som i så stort antal invandra till städerna, vanligen äro de i kroppsligt och andligt hänseende starkare. Vilka följder detta kan medföra för framtiden, därest icke åtgärder vidtagas, som hämma den för vårt land helt säkert vådliga vandringen, torde ligga i öppen dag.

Var och en klart tänkande människa skall med lätthet inse, att Sverige behöver i första hand en dugande och tillräckligt stor lantbefolkning, så att förhållandet mellan landets storlek och städernas folkmängd bliver rimligt och icke, såsom nu är fallet, olämpligt. Önskligt

vore ju, att vårt land icke vore beroende av utlandet för sina livsmedelsprodukter. Skola dessa på ett nöjaktigt sätt kunna realiseras, måste ett rimligt antal av folket egna sig åt produktivt jordbruksarbete. Förhållandet är nu i det hänseendet allt annat än tilltalande; det anses icke fullt värdigt att arbeta ute på de stora produktionsfälten.

Det är verkligen en sorglig förnimmelse man gör i vårt stora land med dess många möjligheter, att icke bättre resultat kunna ernås. Är det icke sorgligt veta, att vi haft all möda draga oss fram under krigsåren i fråga om livsförnödenheter och beklädnadsartiklar, när folkmängden är relativt liten i förhållande till landets ytinnehåll och därtill icke dåligt jordbruksland. Vad är då orsaken? Jo, industrien har överflyglat jordbruket; landets kapital har hopats i städerna och en följd av detta blivit, att dessa överbefolkats, med andra ord, städerna suga till sig det produktiva folket från landsbygden och skapa därav under tidernas lopp ett improduktivt sådant. Man kan våga påstå, att Stockholm t. ex. har något hundratusental överloppsmänniskor, som staden icke skulle hava någon saknad efter, därest de försvunno från stadsområdet. Vad skulle icke detta betyda, om dessa människor kunde användas ute i bygderna till nyttigt arbete. Förhållandet är ju detsamma i många andra av rikets städer i förhållande till deras folkmängd.

Vårt jordbruk lider ohyggligt på grund av otillräcklig arbetskraft. Landet torde emellertid kunna nöjaktigt föda större antal människor än det som nu finnes inom dess gränser. Förutsättning härför är, att tillräckligt antal av landets invånare ägnar sig åt denna näring.

När man granskar vårt skogsbruk och dess möjligheter, göres samma sorgliga erfarenhet som beträffande jordbruket. Fastän värdet för utförda skogsalster under senare åren stigit ansenligt, så skulle detta kunna enormt höjas, om de ofantliga vidder skogsmark, som finnas, bleve mönstergillt skötta.

Tänk vilka rikedomar, som skulle kunna frambringas, om landets befolkning vore fördelad till de produktionsdugliga orterna, allt efter som där kunde utföras verkligt produktivt samhällsgagnande arbete. Helt visst skulle även industrien gynnas, om större skördar kunde framtvingas av den svenska jorden.

Riksdagen har måst anvisa åtskilliga miljoner kronor för att ytterligare utöka våra städer med byggande av arbetarebostäder. På samma gång som detta sker, övergives den ena bostaden efter den andra på landsbygden för att senare rivas. Sådant är det verkliga förhållandet och har under senaste tiden varit parallelt med landsbygdens avfolkning.

Någonting måste göras för att råda bot emot denna onaturliga vandring. Därvid måste en vid synvinkel läggas på detta för vårt land så ytterst viktiga spörsmål. Enligt mitt förmenande skulle den verk-sammaste åtgärden vara att kraftigt arbeta för anskaffande av jordbruks-egnahem, men måste detta ske under andra former än de hittills till-lämpade. Ett kraftigt och målmedvetet arbete för denna sak skulle även lösa lantarbetarefrågan, som för närvarande är så aktuell. Kunde ett lämpligt antal egnahemssmåbrukare placeras emellan medelstora och stora lantbruk landet över, skulle det törhända snart visa sig, att tillgången på fria lantarbetare skulle kunna bli tillräcklig. En fri arbetskraft är dubbelt värd emot mera bunden sådan.

Industrien bjuder vanligtvis den unge mannen och den unga kvin-nan lättåtkomligare förvärv och därmed större möjligheter för dem att bilda familj, vilket även i sin mån bidrager till, att de söka sig dit. Möjlighet måste beredas för den unge mannen och den unga kvinnan å landet att slå sig fram där, om de så önska. Detta kan åstadkommas och måste åstadkommas, om landet skall gå en sund utveckling till mötes.

För att kunna hjälpa unga medellösa män och kvinnor att få sin utkomst på landet och där förvärva eget hem måste naturligtvis icke ringa kapital anskaffas. På ett lämpligare sätt torde kapital knappast kunna användas. Att väl vårda sig om produktionens möjligheter och befordra dess utnyttjande i folkhushållets tjänst är rätta sättet att åstad-komma välmåga hos hela folket. Kapital saknas icke. Däremot behöver det klarställas för dem, som förfoga över kapitalet, att det placeras på ett sådant sätt, att det länder folket till största möjliga gagn. När det är bekant, att Stockholms stad bygger ett stadshus, som färdigt kommer att kosta törhända inemot tjugu miljoner kronor, och att det i denna stad finnas bankpalats, som lära kosta inemot elva miljoner kronor, då har man svårt att fatta, att det skall saknas medel att främja eгна-hemsverksamheten på ett effektivt sätt.

Storverk skulle enligt mitt förmenande kunna åstadkommas, om vi omfattade saken med allvar. Lämpligt torde vara, att för denna stora riksfrågas, egnahemsrörelsens, kraftiga befordrande staten upplade en grundfond av lämplig storlek, benämnd Statens fria jordbruksegnahems-fond. Fondens vidare utökning kunde ju ske under årens lopp framåt; mycket troligt att, därest en sådan fond kom till stånd, även enskilda skulle bidra till fondens utökning, tills den erhöll en lämplig storlek. Fondens årliga avkastning borde utgå till landets olika län i förhållande till folkmängd och produktionsmöjligheter. Fördelningen torde kunna bestämmas av hushållningssällskapen, sedan den sökande erhållit förord

från viss myndighet i den kommun, sökanden tillhör, d. v. s. att ett kraftigt handtag skulle givas sådana unga män och kvinnor, vilka hade visat sig vara praktiskt folk och som hade förutsättning att bliva till gagn för samhället i framtiden.

Handtaget skulle bestå i fria penningbidrag, d. v. s. utan åter betalningsskyldighet, dock under bärande garantier, som förebyggde missbruk. Jag avser närmast, att denna åtgärd skulle verka som en regulator att i görligaste mån åstadkomma jämnvikt emellan industri- och lantarbetare. Åtgärden bleve för hela landet gagnelig och skulle icke kunna tydas som någon klasshjälp.

Ingen borde utestängas från möjligheten att erhålla sådant stöd. Kunde industriarbetaren på grund av lämplighet givas förord, borde icke hinder möta.

Åtgärder i liknande riktning borde även vidtagas, vad beträffar fiskarbefolkningen; jag ser en fara uti det allt mer och mer tilltagande trålfisket. För närvarande torde finnas ett 40-tal tråångare i Göteborg och ägas dessa i stort sett av bolag. Dessa bolag försäkra sig vanligen om att erhålla de allra bästa yrkesfiskare till förmän, detta till stort men för den självständiga fiskarbefolkningen och i synnerhet för de vadlag, som förlora sina bästa män.

Det borde vara oss angeläget se till, att icke utvecklingen hos oss går i samma riktning som exempelvis i England, att bolagsfisket bliver det huvudsakliga. Stor fara föreligger, därest detta skulle bliva fallet, att vår präktiga självständiga fiskarbefolknings ställning undergräves, så att dess öde skulle bliva att utöva drängsysslor åt bolagsfiskare.

Förhållandena för en ung fiskare och för en ung jordbrukare äro i stort sett desamma. Båda behöva ett visst kapital för att kunna utöva sin näring, om den skall bedrivas såsom självständig. Förutses kan ju knappast med någon större säkerhet, huru fiskemetoderna komma att utvecklas i framtiden. Skulle emellertid, vilket jag hoppas, en fond till förmån för fiskarbefolkningen komma till stånd, bleve detta en ovärderlig hjälp för de unga och livskraftiga att bryta sin bana.

Jag har tänkt, att staten bör upplägga två fonder för de här åberopade syftena, den ena benämnd Statens fria jordbruksegnahemsfond, den andra Statens fria fiskerifond.

Som förut sagts hade jag i min motion rörande detta spörsmål till förlidet års riksdag föreslagit utökning av dessa fonder med viss del av i framtiden tillkommande stiftelser. Under ärendets behandling i andra kammaren uttalades betänkligheter emot en sådan åtgärd, och bidrog detta i stort sett enligt mitt förmenande till att frågan då föll.

Med vetekap om, att för närvarande finnas inom Sverige donationer uppgående till ett belopp av över 500,000,000 kronor, hyser jag den förhoppningen, att, därest staten upplägger grundplåtar till de av mig åberopade fonderna, med all säkerhet framtidens donatorer skola inse den stora fördelen detta företag innebär och med all säkerhet bidra till, att dessa fonder utökas.

På grund av det anförda får jag hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det utredning skyndsammast möjligt måtte verkställas om uppläggning av två statsfonder, den ena benämnd Statens fria jordbruksegnahemsfond, den andra benämnd Statens fria fiskerifond, för att medelst dessa fonders avkastning befrämja egnahemsrörelsen för mindre bemedlade å landsbygden och för att stödja mindre bemedlade fiskare vid utövandet av deras näring. Förslag till storlek av här ifrågasatta fonder samt fondernas förvaltning torde lämpligen göras av en blivande utredning.

Stockholm den 22 januari 1920.

Oscar Osberg.

I motionens syfte instämma:

<i>Albert Mossberg.</i>	<i>Bernhard Olsson.</i>	<i>Alfred Persson.</i>
<i>Emil Molin.</i> Dombäcksmark.	<i>Emil Gustafson.</i>	<i>Carl Jansson.</i>
<i>Enok Runefors.</i>	<i>Aug. Månsson.</i>	<i>B. Corneliussen.</i>
<i>E. Moberger.</i>	<i>K. A. Sandberg.</i>	<i>Adolf Alexandersson.</i>
<i>A. Danielsson.</i>	<i>Anders Johansson.</i>	<i>John Jönsson.</i>
<i>Sven Persson,</i> Fritorp.	<i>Sven Jönsson.</i>	<i>Gustaf Olsson</i> i Ramsta.
<i>W. Bäckström.</i>	<i>Ant. Wikström.</i>	<i>Ola Jeppsson.</i>
<i>Oscar Ericson.</i>	<i>Karl Magnusson</i> i Skövde.	<i>N. O. Olsson.</i>
<i>C. Eder Anderson,</i> Knapasjö.	<i>Jon Jonsson.</i>	<i>S. Welin.</i>
<i>L. Aug. Schill.</i>	<i>Nils Svensson.</i>	<i>Sig. A. Carlsson.</i>

<i>K. J. Larsson.</i>	<i>K. A. Ryberg.</i>	<i>Olof Jonsson.</i>
<i>Ing. Bergman.</i>	<i>Emil Bengtsson.</i>	<i>Reinh. Eliasson.</i>
<i>Gustav Johanson</i> i Hallagården.	<i>P. J. Edberg.</i>	<i>J. A. Eriksson.</i>
<i>P. Bergström</i> i Bäcklund.	<i>C. G. Olsson.</i>	<i>G. Nic. Torgén.</i>
<i>A. Henrikson.</i>	<i>C. J. Johansson.</i> Olstorp.	<i>Ludwig Brännström.</i>
<i>C. O. Johanson.</i> Huskvarna.	<i>J. A. Ander.</i>	<i>F. E. Holmner.</i>
<i>J. Rehn.</i>	<i>Pehr Aug. Andersson.</i>	<i>Cornelius Olsson.</i>
<i>Edvard Lithander.</i>	<i>C. Johanson</i> i Gäre.	<i>E. Räf.</i>
<i>S. A. Larsson.</i>		<i>E. O. Magnusson.</i>
